

De GROENE AMSTERDAMMER van 9 maart 1940

GUSTAV MAHLER ALS MENSCH

Hieronder hebben wij drie fragmenten opgenomen die een beeld geven van den persoon en de levenswijze van den grooten componist Gustav Mahler. Zij zijn ontleend aan de boeiende biografie die Alma mahler over haar echtgenoot heeft geschreven. Van vele brieven voorzien wordt deze levensbeschrijving dezer dagen door de Uitg.-mij. Allert de Lange te Amsterdam uitgegeven.

Mahlers levenswijze

Mahlers levenswijze was en bleef in al die zes jaren dezelfde. Des zomers stond hij altijd 's ochtends om zes uur à half zeven op. Als hij wakker werd, belde hij het keukenmeisje dat direct zijn ontbijt klaarmaakte en dit over het gladde steile weggetje naar zijn werkhuisje naar boven bracht. Dat huisje lag midden in het bosch, zestig meter hooger dan de villa; het keukenmeisje mocht den gewonen toegangsweg niet gebruiken omdat hij, als hij aan het werk was, geen sterveling wilde zien. Daarom moest zij iedere ochtend met volgeladen dienblad over het glibberige bergweggetje gaan. Het ontbijt bestond uit versch gezette koffie, boter, grahambrood en kan (iedere dag andere). Het meisje zette de melk op het spirituskomfoor met de lucifers er naast, en dan maakte ze zich langs hetzelfde weggetje gauw uit de voeten om den naar boven komenden Mahler niet onder de oogen te komen. En hij kwam spoedig, want hij was vlug in alles wat hij deed. Hij stak de spiritusbrander aan (waarbij hij zich meestal zijn vingers brandde; hij was niet zoozeer onhandig als wel droomerig en daarom onoplettend). Dan maakte hij zich het gemakkelijk op de bank die met de tafel voor het huisje stond.

Het huisje zelf was niets anders dan een groote gemetselde kamer met drie ramen en een deur. Ik vermoedde altijd al dat dit huisje niet gezond voor hem was, omdat het zoo diep in het bosch lag en er geen kelder onder was. Ik kon hem het verblijf daar echter niet beletten omdat dit hem zoo lief was.

In de kamer stond een vleugel en in het boekenrek een complete Goethe en Kant. Verder slechts muziek van Bach.

Tegen den middag kwam hij altijd naar huis, ging naar zijn kamer en verkleedde zich, want in het werkhuisje droeg hij de onmogelijkste lompen. Dan daalde hij af naar het schuithuisje, waarin we twee mooie boten hadden. Rechts en links waren badcabines met een planken vloer er voor. Hij ging altijd een flink eind zwemmen, en floot dan, wat voor mij het teeken was om naar beneden te komen. Een keer had ik de beide kleine kinderen meegenomen. Mahler nam er op elke arm een, en vergat ze toen. Ik was er nog bijtijds bij om een van de in het water vallende kinderen bij de voeten te pakken.

Ik ging meestal op het trapje zitten en dan babbelden we wat met elkaar. Hij ging telkens zonnebaden totdat zijn lichaam donkerrood was, en sprong dan weer in het water. Als ik er naar keek sloeg de angst mij om het hart, Toen wist ik nog weinig, maar ik begreep wel dat dit niet gezond kón zijn. Ik kon zooveel praten als ik wilde, maar met geen mogelijkheid kon ik hem er van af brengen dit verhitings- en afkoelingsproces steeds weer vier of bij keer te herhalen. Hij voelde zich er versterkt door, en we maakten een wandeling met omwegen door den tuin waar hij veel van hield. Hij kende er iederen boom en iedere plant.

Vervolgens gingen we middageten. De soep moest op tafel staan opdat hij direct kon beginnen. Het eten moest eenvoudig, maar zeer goed gekookt zijn. Zonder vet, uien en specerijen. Hij at niet als amusement, maar om zich te verzadigen zonder zich te overladen. Eigenlijk at hij heel zijn leven ziekenkost. Na het eten bleven we een half uurtje zitten praten, dan gingen we op stap.

Weer of geen weer, we gingen wandelen langs den oever van het meer, we voeren met het bootje naar den overkant en daar werd gewandeld, of liever: gerend. Soms was ik zoo moe dat ik niet verder kon, maar daar hadden we een middeltje tegen gevonden. Hij omarmde me en zei: "Ik houd van jou", en dan kreeg ik plotseling weer nieuwe kracht en we renden verder.

Heel vaak bleef hij opeens stilstaan; de zon brandde hem op het bloote hoofd. Hij haalde een muziekboekje tevoorschijn en schreef, peinsde en schreef; soms hij in de lucht de maat en schreef verder. Dat duurde vaak een uur of langer. Ondertusschen ging ik ergens op een boomstronk zitten en durfde hem niet aan te kijken. Soms keek hij me glimlachend aan als hij zich verheugde over een inval. Hij wist dat niets ter wereld mij méér plezier deed. Daarna gingen we verder of we keerden om; vaak ging hij zoo vlug als hij kon naar zijn werkkamer.

Een brief van Mahler uit Amsterdam

Amsterdam 21 October 1904

Mijn liefste Almschil!

Het is fataal dat ik er bijna toe heb kunnen komen je te schrijven. Ik ben er dan ook voor weggelopen.

Gisteren heb ik met mijn gastheer den heelen middag door de stad gedwaald, door de grachts en de straats. In veel opzichten doet het hier aan Hamburg denken, maar daar is het grootscher. Mengelberg is erg aardig, hij en zijn vrouw probeeren mij alles zoo aangenaam mogelijk te maken. Maar al die verplichtingen zijn vervelend. In dat opzicht was het in Lemberg waar ik altijd alleen was, prettiger. Gisteravond was ik gelukkig alleen en heb stapels partituren van Hollanders, Belgen en Franschen doorgebladerd. Wat zijn dat een fantastische en ook steriel kerels! Vanochtend weer repetitie. Het orkest was buiten zichzelf over het werk. Het is ook ongehoord mooi! Ik kan het niet beschrijven wat ik alles doorleef als ik die tonen weer hoor. Maar dat jij, liefste, er niet bij bent, dat bedroeft me. De uitvoering zal heel mooi worden, mooier dan ik Crefeld. Vanavond is de generale.

Zoo meteen ga ik naar de haven. En als ik morgenochtend tijd heb, ga ik naar het museum. We hebben besloten dat ik Zondag alleen mijn Eerste dirigeer. Dat is toch heel waardig?! De rest van het programma doet Mengelberg. Met het meebrengen van ham en kaas wil het niet erg vlotten! Ik ben zoo ontzettend onhandig! En als ik het aan mijn gastheer vraag zou hij het als "avis au lecteur" vinden en dat zou ik pijnlijk vinden. Ze zouden me met alles overladen.

Ze hebben me vandaag Asti voorgezet, God mag weten waar ze die vandaan gehaald hebben.

Ik breng liever het geld voor je mee, Almscherl, en dan gaan we daarmee een middag wat boemelen en koopen iets moois voor jou en Putzi. Wat is het eigenlijk een ontzettend offer dat men aan zijn werk brengt, met de heele wereld door te reizen! Ik ben er nu eenmaal niet voor in de wieg gelegd. Almscherl! Vele kussen, liefste en een omhelzing.

Je Gustl.

Gisteren heb ik ook de beurs gezien. Ze maakt een grootsche indruk. De menschen schijnen er echter niet veel om te geven, net als in Weenen.

Mahlers verstrooidheid

In een restaurant was het altijd Mahlers gewoonte om de kellners een gerecht aan te wijzen waar een andere gast aan bezig was. Hij stond dan op, wees met den vinger naar den gelukkigen bezitter van de schotel die hem aanstond en die hij daarom ook hebben wilde, en zei hardop: "Ober, wat eet die meneer daar?"

Toen hij eens in Budapest met zijn zuster Justine wandelde, gingen in een chic restaurant zitten. De tafeltjes stonden op twee boven elkaar liggende terrassen, Mahler voelde een groote behoefte om zijn handen te wassen. Hij stond op en liep naar de balustrade waar hij, zonder naar beneden te kijken, een paar karaffen over zijn handen goot. Een vreeselijk geschreeuw, stoelengeschuif, opspringen van de mensen beneden. Ze keken naar boven: "O, het is Mahler!" Hij verontschuldigde zich heel beleefd.

Na en poosje moest hij zijn handen nog eens wassen. Hij herinnerde zich het voorval en ging daarom aan den anderen hoek van het terras met water gieten. Opnieuw geschreeuw, dat wonderlijk leek op het geschreeuw van daar straks. Hij keek naar beneden en zag hetzelfde gezelschap dat uit voorzorg ergens anders was gaan zitten.

Zoo verstrooid was hij.